

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Evropské právní dějiny

Vojáček

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Sovětský stát a právo

Vojáček

Předrevoluční Rusko

- samoděržaví
- reformy 60. let 19. století
- revoluce 1905 – 1907
- Stolypinova agrární reforma (+ dílčí reformy zemstev, školství a sociálního pojištění)
- bolševici a menševici
- KD (kadeti) a SR (eseři)

Únorová revoluce 1917 a následný vývoj

- svržení carismu
- Prozatímní vláda + sověty = dvojvládí
- potlačení vlivu sovětů
- Miljukovova nóta
- Kornilovův puč

Říjnová revoluce

- útok na Zimní palác
- II. všeruský sjezd sovětů
- říjnové dekrety:
 - Dekret o míru, Dekret o půdě, Dekret o vytvoření dělnicko-rolnické vlády + Deklarace práv národů Ruska
- Dekrety o soudu (revoluční právní vědomí a svědomí soudců)

Politický vývoj

- revoluce a její rozšíření – V. I. Lenin
- samostatné republiky X jedna strana (VKS/b)
- občanská válka a cizí intervence (pol. 1918 – 1920)
- Nová ekonomická politika (NEP)
- upevňování pozice J. V. Stalina (budování kultu osobnosti)
- urychlená industrializace a kolektivizace zemědělství
- politické procesy
- „velká vlastenecká“ válka
- X. sjezd KSSS (N. S. Chruščov)

Ústavní vývoj

- Ústava RSFSR 1918 (garance občanských práv pouze pracujícím)
- vznik SSSR 1922
 - Deklarace o vzniku SSSR
 - Smlouva o vzniku SSSR
- Ústava SSSR 1924
- Ústava SSSR 1936
- Ústava SSSR 1977

Sovětské pojetí práva

- určující je rozvoj výrobních sil (ekonomické základny) = společenské ekonomické formace
- hybná síla: rozpor mezi výrobními silami a výrobními vztahy
- právo jako součást společenské nadstavby
- právo = výraz vůle vládnoucí třídy
- s přechodem v beztřídní společnosti zanikne
- **X významná úloha v porevoluční etapě**

Právní věda

■ bezprostředně porevoluční:

■ P. Stučka (sociologická škola)

- stručný soubor jednoduchých a obecně srozumitelných předpisů pro krátké přechodné období

■ E. B. Pašukanis

- po krátké době socialistické právo nahradí administrativně technické směrnice

■ N. V. Krylenko

- podřízení práva potřebám diktatury proletariátu = před zákonností preferoval revoluční účelnost

■ ve stalinském období:

■ A. J. Vyšinskij

- Vojtěch socialistický pozitivismus

Právo po revoluci

- předrevoluční předpisy ztratily obecnou závaznost, ale podle úvahy soudce je bylo možné aplikovat (X trestní právo)
 - laický prvek v soudnictví
 - revoluční svědomí a právní vědomí soudců
 - usnesení O přesném dodržování zákonů (O revoluční zákonnosti)
- = snaha kodifikovat právo

System sovětského práva

- občanské právo, z něj se oddělilo
 - rodinné právo
 - pracovní právo
 - pozemkové právo
 - kolchozní právo
- trestní právo
- občanské právo procesní
- trestní právo procesní
- (ústavní a správní právo)

Občanské právo

- dekret o půdě = veškerá půda ve vlastnictví státu
- znárodnění (zejména 1917 banky, 1918 velké průmyslové podniky)
- dekret o zrušení dědění (1918) a navazující opatření
- prodrazvjorstka (začátek roku 1919)
- deklarace majetkových práv (1922; dekret VÚVV o základních majetkových právech, uznávaných v RSFSR a chráněných zákony a soudy RSFSR)
- občanský kodex (1922) = „*NEP převedený do paragrafů*“
 - státní, kolchozní a soukromé vlastnictví (+ později osobní)
- Základy občanského zákonodárství SSSR a svazových republik 1961

Rodinné právo (1)

- dekretu o občanském sňatku, dětech a vedení matrik 1917
 - sekularizace manželství + zrovnoprávnění manželů + zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí
- dekret o rozvodu 1917
- zákaz osvojení 1918
- kodex zákonů o matrikách, manželském, rodinném a poručenském právu RSFSR 1918
 - zájem dítěte

Rodinné právo (2)

- kodex zákonů o manželství, rodině a poručenství RSFSR 1926
 - i faktická manželství
- 1936 zákaz umělého přerušování těhotenství
- 1944 jen registrovaná manželství + omezení rozvodů
- 1947 zákaz sňatků s cizinci
- Základy zákonodárství SSSR a svazových republik o manželství a rodině 1968
 - ustálení X státní zásahy v zájmu výchovy dítěte

Pracovní právo

- 1917 osmihodinová pracovní doba + zákaz zaměstnávání dětí a noční práce žen a mladistvých + d.
- kodex zákonů o práci 1918
 - pracovní povinnost
 - často nenaplněn
- Kodex zákonů o práci z roku 1922
 - vznik pracovního poměru vázal na uzavření pracovní smlouvy
- ústava 1936
- Základy zákonodárství SSSR a svaz. republik o práci 1970
- ruský kodex 1971 a d.

Pozemkové právo (1)

- říjnový dekret o půdě
 - zrušil soukromé vlastnictví půdy
 - koncepce levých eserů o periodickém přerozdělování půdy
 - půda velkých vlastníků se konfiskovala
 - zakazoval využívat cizí pracovní sílu
- zákon o socializaci půdy z ledna 1918
 - *„jakékoliv vlastnictví půdy, nerostného bohatství, vod, lesů a živých sil přírody se v rámci RSFSSR ruší navždy“* a půda přechází *„do užívání všeho pracujícího lidu“*
- **řád o socialistické hospodářsko-technické úpravě půdy a o opatřeních přechodu k socialistickému zemědělství 1919**

Pozemkové právo (2)

■ Pozemkový zákoník 1919

- uživatelské vztahy

■ období kolektivizace (od roku 1929)

- usnesení ÚVV a RLK O opatřeních k upevnění socialistické výstavby zemědělství v oblastech hromadné kolektivizace a o boji proti kulactvu

■ 1935 nové Vzorové stanovy

- stát poskytoval kolchozům půdu bezplatně a na věčné časy

Kolchozní právo (1)

- **řád o socialistické hospodářsko-technické úpravě půdy a o opatřeních přechodu k socialistickému zemědělství 1919 – bez většího efektu**
- **kolektivizace**
 - **usnesení ÚVV a RLK SSSR O kolektivních hospodářstvích (kolchozech) z roku 1927**
 - **1930 = nové Vzorové stanovy zemědělského artělu = hlavní a pak jedinou formou zemědělského družstevnictví kolchozy (+ státní sovchozy)**
 - **zemědělskou technikou disponovaly Státní traktorové stanice (STS)**

Kolchozní právo (2)

- 1935 nové Vzorové stanovy
 - půda kolchozům bezplatně a na věčné časy
- po skončení období kultu osobnosti
 - řídicí orgány přestaly kolchozům direktivně a paušálně nařizovat
 - nové stanovy zemědělského artělu 1956
 - zvýrazňovaly úlohu členských schůzí kolchozníků
 - 1958 místo STS opravářsko-technické stanice (OTS)

Trestní právo

- zákaz používat předrevoluční trestní právo
- Vedoucí zásady trestního práva RSFSR 1919
- Trestní kodex RSFSR 1922
- Základní zásady trestního práva SSSR 1919
- Trestní kodex RSFSR 1926
 - opatření sociální ochrany
- 1934 zákon o zradě vlasti a usnesení ÚVV o změnách ustanovení trestněprávních kodexů
- Základy trestního zákonodárství ... 1958
 - zákaz analogie